

dues merlucos --- 10 lliures de congre sec --- per *provisió* de la dita armada» (CaCandi, *MiscHiCat.* II, 257). *Aprovisionar* [DFa.]; no encara *DOrt.*, ni Lab. etc.; però també en cast. consta només des de Baralt, 1874, com pres del fr. *approvisionnement* [c. 1500]; *aprovizionament*; *aprovizionador*. *Provisional* [Lab. 1840]; *provisionalitat*. *Provisor* [DTo. 1647]. *Provisorat*; *provisoria*. *Provisori* [Lab. 1888]. *Desproveir*; *desproveït* [Lacav., Belv.], d'on s'extragué *desproveir* (id., id.), però *desprovist* (Lab.) és castellanisme intolerable.

Radicalment cultes: *Provident*, i l'abstracte *providència*, presos del ll. *providens* 'previsor', i *providentia* ja aplicat en llatí clàssic a la providència dels déus; i adoptat pel cristianisme. Encara que no recollit pels lexicògrafs fins al DTo. 1647, ja era medieval en català: «ajustar diners e roba, per a fer gran *providència*, a dar a parens no pobres, ab falsa licència ---», Eiximenis, *Dones*, § 301 (f° 206v2) (sembla fragment prosificat, *EntreDL* I, 200, v. 2). *Provident* restà poc usat fins al nostre temps [Lab. 1888], ennoblit per un gran sonet de Carner: «LA PROVIDENT --- Del vi daurat ma casa és proveïda / i de totes les granes de l'estiu / --- / I tot guaitant la fredorada que entra, / sent bategar dins son letífic ventre / el darrer fruit de son amor etern / i riu pensant —No temeré l'hivern!» (1912, *Les Monjoies*).

Providenciar [1840, diccionari Labèrnia]. *Providencial* [Lab. 1840]; *providencialisme*. *Pròvid* [pròvida, Aversó, *Torc.*, § 79], del ll. *providus* (id.; DTo. 1647); *pròvidament* [Lab. 1888]; *impròvidament*; *improvidència*. *D'improvís* [Belv.], ll. de *improviso* id.; *improvisar* [Lab. 1864], *improvisació* [id.], *improvisador* [id.]; *improvisadament* [id.], *improvisaire*.

DERIV. del ll. *vīsus*, -A, -UM, participi de *VIDERE*, i *vīsus*, -ŪS, 'acció de veure', 'sentit de la vista', 'aspecte'. *Vis* m., ant. '(la) vista' [S. XIII]: «—Veus axyl / un savi que --- / vos vol dels ulls garir / --- / —Hoc, sényer --- / en vostra cort tenits / set demonis qui us tolen lo *vis*, / e com los aurets gitats, / vós aurets tost lo *vis* cobrats», *Set Savis*, v. 2572. Més dades sobre els arcaics *vis* cat. i *viso* cast. en l'article d'Ignasi Soldevila, 1967, pp. 134 i 136 (que cito a FETILLER, n. 7).

Visatge, ant. 'aspecte de la cara' [Llull]: «¿On és lo bell semblant que-m demostrava ton *visatge*?», Llull (*Blanq.*, NCl. I, 246.9); en el sentit de 'ganyota, gest grotesc' DTo. 1647 «*vi<s>atges*: distorsio, gesticulatio», antiquat fora de Mall., on ja el registra el DFgra., i l'han usat autors amb lèxic viu; en el Princ. alguns l'han usat en el sentit de 'bon aspecte d'una persona o de la seva cara': *visatge agraciad* Pin i Soler (DAg.); «mentre sapiguésem formar en les places dels pobles i desflar en les entrades i sortides amb lo degut ordre, ja n'hi havia prou des del punt de vista del bon *visatge*, perquè en los moments d'acció ens feia menos falta encara», MrnVayreda (*Carlinda* VI, p.86).

Visar [1585, mall.]; 1905, Bulbena], pres del fr. *viser* 'apuntar', 'posar vist-i-plau'. *Visera* 'peça de l'armadura que tapava la cara' [mj. S. xv]: «Com foren a la

deena carrera, lo Conestable lo encontrà enmig de la *visera* y tragué-l de seny; e a ell e al cavall més per terra», JoMartorell (Ag. II, 377.5); «la *visera*: rima visoria; *obrir la visera* o tancar ---, lo peto o coçalet ---», OPou (*ThPu.*, 170); després aplicat a una peça de la gorra i altres formes de capell: «t'obro un trauct des de la punta de la *visera*, fins que l'eyna toqui a terra!» amenaça un gitano, EmVilanova (*O. C.* II, 129).

Visible, pres del ll. *vīsibilis* id.: *vesible*, fi S. XIII, Desclot (NCl. v, 158.15); *visible* Llull. Modernament ha estat usat en llenguatge popular en el sentit de 'ostentós, important, notable' (pròpiament 'conspicuo, molt admirat de tothom': «la campana --- havent-la benehida lo Sr. Vicari Gral. --- y padrins lo --- Mq. de Castellbell y --- a la qual benedicció acudí a la plassa de la Seu gran concurs de poble, a més de la gent *visible*», «tot lo pla de Sarrià --- se pot reputar --- per les moltes *torres* de senyors --- sent les més *visibles*, o de més upa, la de la Estrella, la ---», B. de Maldà (*Excurs.*, 156, 110).

Visibilitat [Llull]. *Invisible* (*ivesible*, *Art de Contemplació* del Blanquerna, NCl. III, 163, 12); Bernat Metge (veg. supra a *evident*); «que-m plau qu'Amor me vença / e-m tinga pres ab sa '*invisible* laça», Ausiàs x, 4g. L'ànima abans havia dit que no podia contemplar la bellesa de la seva cara, Hug li contesta: «Adoncs, ànima, atén a la tua bellesa, e entendràs en quina bellesa deus amar. No t'és pas *invisible* la tua fas», AntCanals (*Arta d'Ànima*, NCl., 130); «--- una forta punyida --- colpí el nostre filàntrop --- Així ens alteren i ens commouen per les *invisibles* antenes de la nostra ànima, fets que passen lluny de nosaltres o que estan en camí ---», Coromines (*Silèn* xx, O. C., 105a7f.); *invisibilitat* [Lab.].

Visió [Llull], pres del ll. *vīsiō*, -ōnis, id.: 'acció de veure, d'intuir': «per aquesta mateixa *visió* pot lo humà entenentem veher la obra que Déus fa en les creatures» (*Merav.*, Ag. I, 310); 'somni, visió il·lusòria del qui dorm o vetlla': «diré-us una *visió* que vehé un frare nostre e --- era de Navarra», Jaume I (*Cròn.*, Ag., 405), 'sentit de la vista' (*Alcoati*, 41r1.4f., 41r2.4), però cf. *visiva*. *Visionari* [Lab. 1840], dit sobretot del qui fa gran cas de visions (falses o intuïcions veres): Coromines, *Cartes d'un Visionari*, llibre escrit 1910-1920 (Bna., 1920), O. C., 947-1032 (cf. *17, *57). *Visiu*: potència *visiva* Llull, virtut *visiva* BMetge, i abreujat *la visiva* 'sentit de la vista', com deia en el S. xv el savi facultatiu JRoig: «trobant-me falt, / de vista losca, / e ab ma fosca, / fals(a), aprensiva, / com la *visiva* / del duc e rat-, / qui-s diu, -penat, / e del muçol, / al raig del sol / ---» (*Spill*, 15524), *visivitat*.

Visoria [1575] 'inspecció o examen ocular': «---; fer encant ---; pendre *visoria*: venire in rem praesentem; ---», Onofre Pou (*ThPu.*) és incerta l'accentuació d'aquest mot, però és més probable morfològicament, i també a priori, que s'accentués *visoria* (paral·lel a *revisoria* i *provisoria*, que consten accentuats en la í, Lab. 1840 etc.), que no *visoria*, com suposa Alcm., que ho documenta en les *Constitucions de Catalunya*,